עין משפט נר מצוה

א א מיי׳ פ״ה מהלכות גזילה ואבידה הלכה ה סמג עשין עג טוש״ע ח״מ סימן שסא סעיף ז:

ב ב מיי׳ שם הלכה ד טוש״ע שם סעיף ה ו:

ג ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ז:

ד ד מיי׳ שם פ״ב הל׳ א סמג שם טוש״ע ח״מ סימן שנג סעיף ד וסימן שסא סעיף ז וסי׳ שסב סעיף א:

ה ה ו מיי׳ פ״ה שם הלכה י סמג שם טוש״ע שם סימן שסא סעיף ז:

ו ז מיי׳ שם ופ״ב שם הלכה א סמג שם טוש״ע שם וסימן שסב סעיף א:

הגוזל א)ומאכיל את בניו והניח לפניהם אפטורין מלשלם ואם היה דבר שיש בו אחריות חייבין לשלם: **גמ׳** ° ב)אמר רב חסדא בגזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו ג)ממנו רצה מזה גובה רצה מזה גובה מאי טעמא כל כמה דלא נתייאשו הבעלים ברשותיה דמריה קאי תנן הגוזל ומאכיל את בניו והניח לפניהם פטורין מלשלם תיובתא דרב חסדא אמר לך רב חסדא גכי תניא ההיא לאחר יאוש: אם הניח לפניהם פטורין מלשלם: אמר רמי בר חמא זאת אומרת ד)רשות יורש כרשות לוקח דמי רבא אמר דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי והכא במאי עסקינן הכשאכלום (א) הא מדקתני סיפא אם היה דבר שיש בו אחריות חייבין לשלם מכלל דרישא בגזילה קיימת עסקינן אמר לך רבא הכי קאמר ואם הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם והא ה)מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה לא דבר שיש בו אחריות ממש אלא אפילו פרה וחורש בה חמור ומחמר אחריו חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן אלא אמר רבא ו)כי שכיבנא ר׳ אושעיא נפיק לוותי דתריצנא מתני׳ כוותיה דתני רבי אושעיא זהגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם גזילה קיימת חייבין אין הגזילה קיימת פטורין הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם אמר מר אין הגזילה קיימת פטורין נימא תיהוי תיובתא דרב חסדא אמר לך רב חסדא כי תניא ההיא לאחר יאוש אמר מר גזילה קיימת חייבין לשלם נימא תיהוי תיובתא דרמי בר חמא אמר לך רמי בר חמא כי תניא ההיא

לפני

הגוזל ומאכיל. והניח לפניהם. או שהניח לפניהם (ב) הגזילה קיימת: **פטורים מלשלם.** בגמרא מפרש טעמא: **אם היה דבר כו׳.** בגמ׳ מפרשי לה מר הכי ומר הכי: **גמ׳ ברשותיה דמריה קאי.** וזה שאכלו נעשה כגוזלו מבעליו: **ואם אומרים.** דקתני והניח לפניהם פטורין: **רשות יורש כרשות לוקח דמי.** והויא לה כרשות אחרת וכיון דאוקימנא למתניתין לאחר יאוש קני להו יתמי ביאוש ושינוי רשות דאי ביאוש כדי לא קני מדלא קתני פטורה באכלוהו: **כשאכלום.** לאחר מיתת אביהן ונגזל אין יכול לתובען שהרי לא גזלוהו: **והא מדקתני סיפא אם היה דבר שיש בו אחריות.** כגון דבר הניכר לרבים ונראה כל שעה כעין קרקע או כגון טלית וכסות: **חייבים להחזירה.** מפני כבוד אביהן שהבריות אומרות זו טלית שגזל פלוני: **מכלל דבגזילה קיימת עסקינן.** ואפ״ה היכא דלאו משום כבוד פטר להו ברישא במתני׳: **הכי קאמר אם הניח להן אביהן.** קרקעות משלו אפילו אכלו את הגזילה חייבין דאשתעביד נכסים דאבוהון מחיים: **לא דבר שיש בו אחריות ממש.** לא שגזל קרקע והניחה לפניהן: **אלא אפילו גזל פרה וחרש בה או חמור ומחמר אחריו.** והכל מעידין שהיה דנגזל חייבין אלמא בגזילה קיימת עסקינן: **אמר רבא כי שכיבנא רבי אושעיא נפק לוותי.** יצא לקראתי: **דמתריצנא למתניתין כוותיה.** באחריות ממש ובשאין גזילה קיימת וחסורי מיחסרא ולא מוקי לה בדבר המסויים ובגזילה קיימת כרבי ו)[דכיון דאשכחן (ג) הכי מתריצנא לה מתניתין כברייתא ולא חיישינן למאי דמתני רבי לר׳ שמעון בריה דברייתא קיימא כוותיה]: **גזילה קיימת.** שלא אכלוה אחרי מותו ותבען הנגזל: **חייבין.** דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי ויאוש כדי לא קני: **אין גזילה קיימת.** שאכלוה אחרי מותו: **פטורין.** דאינהו לא גזול מידי: **הניח להן אביהן אחריות נכסים.** קרקע משלו: **חייבין לשלם.** דאשתעבוד נכסיה: **דרב חסדא.** דאמר לעיל רצה מזה גובה: **לאחר יאוש.** ואכלוה: **תיהוי תיובתא דרמי בר חמא.** כיון דלאחר יאוש אוקימתה:

לפני

הגוזל ומאכיל. לאו דוקא מאכיל דה״ה נותן להם דפטורין לרב חסדא דמוקי בגמרא מתניתין לאחר יאוש דהוה ליה יאוש ושינוי רשות אלא אורחא דמילתא נקט אי נמי דוקא נקט מאכיל אפי׳ לרב חסדא דלא חשיב שינוי רשות כמה שנותן לבניו הסמוכין על שולחנו אפילו לשמואל דאמר בבבא מציעא (דף יב.) דמציאתן לעצמן כיון דלאכילה נותן להם ומזונותיו עליו לא חשיב שינוי רשות ומיהו לרב דאית ליה יאוש כדי קני ואמר נמי בפירקין (דף קטו.) דאית ליה דרב חסדא וא״כ לדידיה נמי צריך לאוקמי מתניתין לאחר יאוש כדמוקי רב חסדא לדידיה ודאי מאכיל לאו דוקא דה״ה נותן ועוד י״ל דלרב נמי מאכיל דוקא ובדבר המסויים: **גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר כו׳.** אבל נתייאשו אין גובה אלא מן הראשון כיון דאכלו האחרון ואפי׳ היכא דאילו לא אכלו היה חייב להחזיר כגון היכא דליכא שינוי רשות שנתייאש אחר שבא ליד השני וכן משמע לקמן דאוקים רב חסדא ברייתא דר׳ אושעיא דקתני גזילה קיימת חייבין אחר יאוש משום דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי כדרבא ואפ״ה אין גזילה קיימת קתני דפטור ותימה כיון דכי הגזילה קיימת חייבין אמאי פטורין כשאכלום וכן קשה לרמי בר חמא דמוקי לה לפני יאוש ועוד לרב חסדא ולרבא כיון דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי מה לי לפני יאוש מה לי לאחר יאוש אפי׳ אין גזילה קיימת חייבין וי״ל דדרשינן מקרא לקמן בשמעתין דפטור כאין גזילה קיימת אשר גזל אם כעין שגזל יחזיר מכאן אמרו הגוזל ומאכיל כו׳ ומסתברא ליה לרב חסדא לאוקמי קרא לדוקא לאחר יאוש ורמי בר חמא מוקי לה אף לפני יאוש ומיהו לרב דאמר יאוש כדי קני וסבר נמי כרב חסדא לדידיה צ״ל דאסמכתא היא דבלאו קרא נמי פטורין כיון דביאוש כדי קני ומה שבגזילה קיימת חייבין נפרש בסמוך בע״ה ומיהו קשה למ״ד במרובה (לעיל דף סו.) דשינוי לא קני ודריש והשיב הגזילה מ״מ ולא דריש אשר גזל אם כעין אשר גזל יחזיר אלא למעוטי גזל אביו מנא ליה האי דרשה ואין לומר דאותו אמורא יסבור דיאוש כדי קני דהשתא לא צריך להאי דרשה ואסמכתא היא דהא ר׳ חייא בר אבא אמר ר׳ יוחנן דריש בריש הגוזל (לעיל דף צג:) דבר תורה גזילה המשתנית חוזרת בעינה שנאמר והשיב את הגזילה מ״מ ולית ליה דרשה כעין שגזל וסובר במרובה (לעיל דף סח:) ובפירקין דיאוש כדי לא קני וא״כ מנליה כאין גזילה קיימת דפטורין מלשלם לכך נראה דהך דרשה דלקמן אסמכתא היא לכ״ע ומסברא מחלק רב חסדא בין לפני יאוש בין לאחר יאוש דלא הוי כל כך ברשות מריה אחר יאוש כמו לפני יאוש שנקל לצאת מרשות בעלים בשינוי רשות או בשינוי השם ואין זה דוחק דכי הוה מפקינן נמי מקרא צריך סברא זו דלמאי מוקמינן קרא טפי אחר יאוש מלפני יאוש כיון דגם אחר יאוש חשיבא ברשות מריה ולרמי בר חמא ניחא טפי דאיהו לית ליה טעמא דרשות מריה כלל דכיון שהוא לא גזלן אינו יכול לתובעו כלל שהרי אין לגמרי ברשות מריה שהרי אינו יכול (לו) להקדישו וגם הגזלן יכול לקנותו בשינוי מעשה ותדע דהא רב חסדא הוצרך לפרש מ״ט כו׳ וגמרא נמי פריך ליה ממתניתין:

ואם הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם. למ״ד מלוה על פה אין גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות בגט פשוט (ב״ב דף קעה:) איכא לאוקמי כשעמד בדין דהוה כמלוה בשטר כדמוכח בכמה דוכתי: [ועי׳ תוס׳ לעיל קד: ד״ה מלוה ע״פ]:

דמתריצנא מתניתין כוותיה. כך היה רגיל לתרץ משניות כמותו כדאשכחן באיזהו נשך (ב״מ דף סב:) גבי כיצד לקח הימנו חיטים אבל בשביל שהיה מתרץ משנה אחת לא היה אומר כן: **אין** גזילה קיימת **פטורין לימא** תיהוי תיובתא דרב חסדא. מרישא דקתני הגוזל ומאכיל את בניו פטורין ה״מ למפרך לרב חסדא כל כמה דלא ידע דלאחר יאוש איירי כי היכי דפריך ליה לעיל ממתניתין אלא משום דניחא ליה למפרך מסיפא משום דפריך מינה לתרוייהו לרמי בר חמא ולרב חסדא:

רב חסדא מוקי לה לאחר יאוש. וא״ת רב דסבר יאוש כדי קני וסבר נמי כרב חסדא וע״כ צריך לאוקמי נמי לאחר יאוש א״כ כי גזילה קיימת אמאי חייבין כיון דיאוש כדי קני וי״ל דרב מוקי לה בדבר המסויים והא דקתני אין גזילה קיימת פטורין ה״ה דה״מ לפלוגי בגזילה קיימת גופה בין דבר המסויים לשאין מסויים אלא דניחא ליה לאשמועינן דאפילו בדבר המסויים באין גזילה קיימת פטורין אע״ג דאושא מילתא שאכלו מה שגזל אביהן וכן ברייתא דלקמן דקתני הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם ומיבעי ליה לאוקמי אליבא דרב חסדא לאחר יאוש לרב צריך לאוקמי בדבר המסויים מדקתני אם הניח לבניו גדולים חייבין לשלם וכן באידך קתני בין גדולים בין קטנים חייבין ואי בדבר שאינו מסויים אמאי חייבין לרב כיון דאיירי לאחר יאוש ופליגי הני ברייתות אליבא דרב אם קטנים חייבין משום כבוד אביהן אי לאו והא כסומכוס והא כרבנן דפלוגתא דסומכוס ורבנן בסמוך מיבעי ליה לאוקמי אליבא דרב דפליגי בהכי אי שייך בקטנים טעמא דכבוד אביהן אי לא אבל לרמי בר חמא דמיירי ברייתות לפני יאוש ולרב חסדא דאיירי לאחר יאוש פליגי בגזילה גמורה שביד קטן ולא קנאה קטן אם מקבלין עדים להוציא מידו או לא וכן פלוגתא דסומכוס ורבנן:

אע״פ

מסורת הש״ס

א) ב״ב מד., ב) חולין קלד. [לקמן קטו.], ג) כרי״ף ורא״ש ליתא תיבת ממנו, ד) [ב״ב מד.], ה) [לקמן קיג. קיד:], ו) [ב״מ סב:], ז) ס״א.

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ והא מדקתני סיפא: (ב) רש״י ד״ה הגוזל וכו׳ שהגזילה קיימת: (ג) ד״ה דמתריצנא וכו׳ דאשכחן לברייתא הכי מתריצנא וכו׳ כוותי׳:

◆

גליון הש״ס

גמ׳ אמר רב חסדא גזל. עיין פ״ו משנה ג׳ דתרומות ובירושלמי שם:

◆

מוסף רש״י

הגוזל ומאכיל את בניו. אע״פ שנהנו בניו עצמן מן הגזילה, פטורין, דאינהו לא גזול מידי (רשב״ם ב״ב קמד.). **והניח לפניהם.** כלומר או שהניח לפניהם גזילה קיימת לאחר מותו (שם). **פטורין מלשלם.** דקנייה ביאוש ושינוי רשות, אי נמי כשאכלום (שם). **גזל ולא נתייאשו הבעלים כו׳ רצה מזה גובה.** דכיון דקודם יאוש אכלו זה האחרון, הוה ליה איהו גזלן עליה, דהא כל מקמי יאוש ברשותייהו דמרייהו קיימי כל היכא דאיתנהו (חולין קלד.). **רשות יורש כרשות לוקח דמי.** דקנייה יורש ואע״פ שגזילה קיימת, כדקתני והניח לפניהם פטורין, דמשמע אפילו גזילה קיימת (רשב״ם ב״ב קמד.). **רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי.** רשות יורש דגזלן לאו כרשות לוקח מגזלן דמי, דאילו גבי לוקח איכא יאוש ושינוי רשות וקני, דלוקח רשותא אחריתי הוא ואילו יורש כרעיה דאבוה וכרשות גזלן מוריסו דמי ולא קניה ביאוש גרידא, דהא שינוי רשות ליכא גבי יורש וכל היכא דאיתא בעינא הדרא כעין שגזל (שם). **כשאכלום.** דלא הויא גזילה קיימת והלכך פטורין (שם). **כי שכיבנא ר׳ אושעיא נפיק לוותי.** כשאמות ר׳ אושעיא יצא לקראתי (ב״מ סב.).